

EDINOST

Glasi slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinosti je moč“.

„Edinost“ izhaja vsako sredo; cena za vsa leta je 4 gl. 50 kr., za polu leta 2 gl. 30 kr., za četrta leta 1 gl. 30 kr. — Za oznanila, kakor tudi za poslanice se plačuje za navadno tiskopno vrsto: 25 kr. če se tiska 1 krat, 22, če se tiska 2 krat, 20 če se tiska 3 krat. Za večje črke po prostoru. Pri večkratnem tiskanju je cena v primeri manjša.

Naročnina naj se pošilja upravniku (Veduta Romana št. 106). — Vse drugo uredništvo. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi brez posebne vrednosti ne vračajo. — Posamezne številke se dobivajo po 10 kr. v okolici Na Opčinalu, na Prossku, v Barkoli, v Bazorici, v Škednji in M. Magdaleni zg.

Hrvatske šole v Istri.

(Dalje in konec).

V zadnjem članku sem dokazal, da se na koperskem učiteljskem proti pomnoževanju Hrvatov in potem tudi nenejnu hrvatskega jezika dela. Danes preidem dalje in pogledam le malo v hrvatsko vadaico. Te nema. Ko sem po njej prašal, pokazal se mi je v šoli en drug kraj. Ravnatelj koperskega učiteljskega bi kakor pedagog in prijatelj hrvatske mladine gotovo moral na to delati, da se za Hrvate pripravnica ustroji, ker brez nje je vsa pedagogija le malo vredna in vsa ravnateljstva praktičnost nema za Hrvate nobene vrednosti. Ker pa sedanje, uže peto leto obstoječe ravnateljstvo še nikad ni nobene misli zaradi hrvatske pripravnice mej učiteljsvom sprožilo, kako bi bilo to storiti mogoče, moram smatrati, da se ono s tem stanjem popolnoma slaga.

Ker bi mi pa tukaj sl. ravnatelj, morebiti hotelo odgovoriti, češ da je za Hrvate tudi vse storjeno, moram še nekoliko besedi o tej stvari spregovoriti. Tudi Hrvatom je prilika se praktičnim učiteljem pričeti, pa kaka? Oni morajo hoditi k praktičnim vajam ali v slovensko ali italijanske vadnice, prej se pa mora vsak enemu ali drugemu jeziku privaditi, ker drugače bi bile te ure zgubljen čas. Prašanje je, kje na svetu je še enak slučaj? Ali je to pedagogično? Tu je treba odgovora!

Italijani imajo na vadnici dva učitelja, Slovenci jednega in Hrvatom brez vadnice ni treba po logiki nobenega in vendar se je slavno vodstvo vlnsko leto še za tretjega italijanskega učitelja poganjalo. V Kopru ni za vse tri narodnosti enake mere.

Kaj pa bukvarnica, tukaj mora vendar mnogo vrednosti biti? O tem nisem zvedel, kdo je bukvarničar in tudi kataloga se ne dobi. V neredu je vse in se tudi ne vé, ali je kaka hrvatska knjiga vmes, trdilo se mi je: o vsem drugem vam moremo govoriti, le o bukvarnici ne; za knjige, katere je združeno učiteljske iz Trsta dobilo, še sami učitelji ne znajo. Hvala lepa za vaš red, tako sem si mislil. Koliko hrvats. knjig je pa vendar to sl. vodstvo uže nakupilo? Neznam, bil je odgovor, le toliko znam, da je neki gospod nekoliko knjig vodstvu za bukvarnico podaril, da se mu ni zahvalilo, to znam, kake knjige je podaril, tega zopet neznam. Znam zopet, da je leta 1878 poslala administracija hrv. učitelja 2 knjigi s prošnjo, naj se mej 2 Hrvata razdelite, neznam, kake knjige ste bile, kam ste prišle, kdo ju je dobil, le toliko znam, da ste eno leto pri ravnateljstvu ležale.

Poglejmo malo v šolo, tam mora vsak dijak poduk v svojem materinem jeziku dobivati, kolikor postave dovoljujejo. Ravnatelj sam se je do najnovejšega časa pri predavanju svojega predmeta posluževal nemškega in italijanskega jezika, in dopuščal, da mu Italijan italijanski in Hrvat nemški ali pa tudi italijanski odgovarja.

Pri izpitivanju za zrelost se še Hrvatn celo pripeti, da v italijanskem jeziku prašanja dobi in tudi v tem odgovarja; tudi

se pripeti, da mora učence pri zrelostnih izpitihi zaradi nezmoglosti učitelja hrv. jezika v nemškem ali pa italijanskem jeziku odgovarjati, če tudi mu postava dovoljuje materinščino.

Na isti način so Hrvatje tudi pri petji, risanju, muziki in telovadbi za Italijani, še celo v cerkvi pred Bogom se prezirajo, ker se nikoli nobene hrvatske pesmi in pridige ne sliši, le ob velikonočnih duševnih vajah imamo gosp. katehetu hvalo vedeti, da iz proste svoje volje iz nekoliko besedi obstoječo hrvatsko pridigo naredi.

Zadnjič in danes omenjena fakta (a mogel bi jih še naštet) dovolj pričajo postopanje sl. ravnateljstva o Hrvatih, a to postopanje proti njim je sam gosp. ravnatelj najboljše karakteriziral, ko je sam sebe proti Hrvatom imenoval „diabolus rotae“.

Non quis sed quid.

23. dan meseca aprila 1880.

Govor poslanca Kljuna.

V.

Nikakor ne priziram tega, da je treba naglo obravnati državni proračun in na kratko govoriti. Zato ne bi bil za besedo prošil, da niso resolucij govorniki od one (leve) strani tako hudo napadali. Tako pa se mi potrebno zdi, potegniti se za slovenski narod, ki se vendar zdaj nadeja, da se bo nanj ozir jemal. Po govorih gospodov poslancev na levici, to se ve, ne smeli bi se o tem nič pritoževati in nobenih promemb zahtevati, saj sta nam gospoda klicala, da se slovenski jezik dosti goji, da je on v šolah uže zdaj učni jezik, a da zavolj prenikkega izobraženja ni vreden večjega ozira itd. Uže v enej prejšnjih sej je nam čestit poslanec s Češkega isto očital ter trdil, da se ne občeje le v uradih in sodnijah z strankami v materinem jeziku, temuč da je tudi učencem na srednjih naših šolah dana prilika, dospeti do visocih šol, da se jim ni treba učiti v katerem družem, nego v materinem jeziku.

Ne vem, kde so gospodje na onej strani to pozvedeli. Po lastnej skušnji gotovo ne, sicer ne bi mogli trditi reči, ki so pri nas naravnost narobe. Polu drugi milijon Slovencev nema ni ene srednje šole, na katerej bi bil slovenski jezik v resnici učni jezik i bi se toliko ozira nanj jemalo, da bi se učencev mogel dobro izobražiti v materinem jeziku. V proračunskem predlogu cesarske vlade nahajamo sicer pri gimnazijah v Ljubljani, Novemestu in v Kranju zaznamovanje „nemško-slovenske“, kar pri tistih, ki ne poznajo razmer, utegne misli obuditi, da imamo na Kranjskem zares nemško-slovenske, to je utrakvistične šole. Ker tedaj ta opazka na videz pobija nasprotno mojo trditev, tedaj vtemeljim svojo trditev z velevažno pričjo, prejšnjim naučnim ministrom samim. V seji proračunskega odseka 11. februarja 1880 je rekel namreč gospod minister na razpravi dr. Vošnjaka, braneč se, da

se je Kranjska gimnazija opustila le iz mržnje do slovenskega prebivalstva: „Kranjska gimnazija je bila nemška, zato je predgovornikovo dolženje prazno.“ Kedar je tedaj gospod minister govoril resnico? Takrat, ko je v predlogu, sestavljenem pod njegovo odgovornostjo imenoval to gimnazijo nemško-slovensko, ali takrat, ko je dejal, da je nemška?

Menim, da zadnji pot, kar je v teh razmerah bolj resnično. Hujše nego z dolžitvijo čestitega gospoda poslanca celjsko breških kmetijskih občin, hujše nego po narodnih hujskajočih časnikih, kakor je minister takrat rekel, zapeljuje se po mojih mislih ljudstvo s tem, da kedo zdaj tako, zdaj drugače govori i dela, kakor se mu boljše zdi i za dosega svojega namena pripravniše kaže.

Še manj mogoče je nencem srednjih naših šol svoje izobraženje na katerem slovenskem vseučilišču dokončati. Jaz bi tega še v misli ne jemal, ker ne spada sem, da ni moj predgovornik toliko govoril o vseučiliščih. Imamo sicer v Zagrebu južno-slovensko vseučilišče, ki vendar ni tako slabo, kakor se je poljubilo trditi govorniku pred mano, i katero bi bilo prav pri roci učencem iz Dalmacije, Istre in iz slovenskih dežel; ali hvala dualizmu, prišli smo do tega, da je to vseučilišče nam toliko, kakor bi ga ne bilo, ker je Hrvaško za nas ptuja dežela, in ker tam dobljeni diplom i izvršeni izpiti tukaj nemajo nobene veljave.

Postava zahteva od vseh profesorjev, ki se imajo nastavljati na srednjih šolah v slovenskih deželah, da morajo slovenskega jezika popolnoma zmožni biti. Ali kakor je poprejšnji naučni minister znal izraz „nemško-slovenski“ tako stisniti, da je naposled le „nemško“ ostalo, tako se tudi na to postavno določbo ni nič ozira jemalo i nastavljali so se na srednjih naših šolah profesorji, ki slovenskega jezika niso le dosti zmožni, temuč prav nič ga ne znajo, (Klici na desnici: Čujte!) in sicer ne le profesorji na zgornjih razredih gimnazij in realk, temuč tudi na najnižjih razredih, v katerih velika večina otrok v nemškem jeziku še ni tako trdna, da bi razumela profesorjeve predmete, katerih jim ne more razlagati v materinem jeziku. Ni mi treba posebe poudarjati, da se morajo vsled tega otroci z največjimi težavami boriti i da to celo učitelju zelo škoduje.

Prav tako imamo po vseh v slovenskih deželah obstoječih srednjih šolah le malo vodijev, ki morejo brez tolmača govoriti z roditelji svojih učencev, (Klici na desnici: Čujte! Čujte!) in vendar veste, gospoda moja, da je zelo potrebno za šolski napredek otrok, da se morejo razgovarjati roditelji z šolskimi vodji. Ne manjka nam sicer izvršnih domačih učiteljev, ali ti so se morali prestaviti v daljne dežele iz službenih ozirov, večkrat tudi iz družinskih zadev, da more blizu sebe imeti tast svojega zeta, ali pa niso dobili služb, za katere so prošili.

Imamo tudi več šolskih pomočkov, nego se je govorniku pred mano poljubilo trditi; on je nam očital, da nemamo nčnih knjig za propedevtiko, za logiko itd. Ako bi on naše slovstvo nekoliko bolj poznal, tedaj bi vedel, da imamo skoraj za vse

Podlistek.

Pismo iz Rima.

Velik je Rim, veliko je mesto, a pri vsej velikosti ima sedaj le 244,500 prebivalcev. Stoji še v precej prijaznem kraju, večidel v ravninah, ker tistih sedem gričev, na katerih je bil zidan stari Rim, znižale so razvaline v nižavah; ob mestu pa se razprostirajo nizki griči.

Skroz sredo mesta se vije precej velika, vedno kalna reka Tibra, kalna, kakor bi objokovala nekdanjo veliko slavo tega večnega mesta. Mesto okrog in okrog opasujejo debeli, visoci i precej dobro ohranjeni zidovi, kateri so bili večidel v srednjem veku sezidani v varnost i brambo tega mesta zoper razne sovražnike, vzlasi germanskega plemena.

Zunaj obmestnih zidov se razprostira velikanska, večidel neobdelana planjava, ki prebivalcem ne daje pričala marljivosti in izobraženja i zaman iščemo tu sedaj tistih krasnih „vil“ i „hladnih seno“, katerim stari rimski klasiki toliko slavo pojó. Ironija so zdaj Tibulove besede: „Titire tu patule incumbens sub tegmine fagi“; resničniši je slovenski prevod, ki se glasi tako-le: „Kde so moje škatule? za pečjó v starej bisagi.“

Na tej planjavi štrlé k višku tu pa tam velikanske stare razvaline, spominki nekdanjega bogastva, nekdanje mogočnosti.

Ako človek sedaj hodi po teh krajih, ne vidi, razen teh razvalin, družega, nego mnogo čed bradatih kóz i druge drobnice,

ce, ki si išče hrane po ne posebno rodovitih tleh. Pastir leži leno v kakej redkej senci, a ne „sub tegmine fagi“, blede senca podobi, katero nam je tako mikalno pesnik Virgil narisal.

Navadno popotniki v te kraje ne zahajajo, le slikarji jih radi obiskujejo. Tu pogostoma vidiš umetnika, sedečega na kamenu ob kakej podrtiji, ki z vso ljubeznijo i marljivostjo slika naravo in velikansko razvalino pod temno višnjelem nebom.

I kdor se radovedno po tej okolici potika i zanimive reči opazuje, k malu ima druščino. Če tudi so tukaj redke hiše, vendar opazijo otroci kaj hitro potnika, i zdaj je križ i nadloga. Kakor črviča mravljinca, tako ga obsujejo ti črno kodrasti potomci staroslavnihi Grachov i Scipijonov i kakor so se nekdanj množile rimske kohorte, tako se množé tudi njihovih pravnikov otroci, ki tuje oblegajo i napadajo, dokler niso od njega kaj okroglega prilojevali. Kaka razlika i kaka podobnost mej nekdaj i zdaj!

Stara noša, stara šega se v tej okolici še vedno nahaja. Moški nosijo skoraj vsi prav ozke, temno višnjele hlače podkolenice; pod kolenom imajo nekateri nogavice, drugi čudno z belimi cunjami povite in usnjatimi trakovi obvezane noge in z enakimi trakovi na stopala pritrjene podplate. Kakor hlače, enake barve je tudi telovnik; plašč je rujav i kratak, klobuk podoben strehi na zvoniku i z rudečimi trakovi ves povit.

Slikarsko lepa pa je ženska oprava; krilo nosijo kratko, ozko, višnjele barve; zastor (predpasnik) je enako dolg i počez preperežen s živo pisanimi barvami. Košulja je bela s kratkimi, prav širocimi rokavi, ki so zelo lepo obšiti i pisani z rudečo i zeleno volno. Na glavi nosijo rumenkasto belo, enako pisano ruto,

ki pa ni zavezana, ampak le tako nekako gizdalinsko na lase položena, kar zagorelim obrazom i črnim lasem jako lepo pristuje. posebno tistim, ki imajo več vrst koral okrog vratu. Životu dajo s tem lepšo podobo, da se tesno opazujejo pod prai se zelenim, rudeče obrobjenim trdim pasom. Starim ženam, to se ve da, tak pas ne i ovišuje več lepote, ali vendar ima še vedno svojo korist, ker ta prostor rabijo prav dobro za pletenično orodje, tobačnico i za druge take malenkosti, da, časi jim gleda celo pipa izza pasa. I nu, kdo bi se jezil na staro ženo, ako jo vidi za kakim oglom, da varuje mladino i pije pipec dobrega tobačka?

Posebno čudna je noša pastirjev, ker spominja na volkuljo, ki je Romula i Rema dojila. Oni nosijo vrhi navadne obleke še čotast plašč iz kožuhoine in vrhi navadnih hlač še druge iz neustrojene kozje kože, so tedaj taki, da se človeku zdi, ki se te noše še ni privadil, da so ti pastirji — medvedje.

V tej medvedjev opravi gonijo ti pastirji spomladi molzne svoje čede v mesto Rim. Žvižganjem i kričanjem podó svoje kosmatinke vsako jutro po ulicah ter se ozirajo po hišah, pri katerem oknu se prikaže kaka rimljanka, želeča dobrega mlačnega mleka.

I ko se katera oglasi, vrže pastir velikansko svojo gorjačo pred koze, katere umejo to znamenje, da se z mesta več ne ganejo. Pastir potem izvleče neko posodo iz žepa, izbere si kozo ter jo začne molsti. Ako od ene dosti mleka ne dobi, ne umakne se z mesta, ampak prime najbližjo za zadnje noge, potegne jo k sebi i dalje molze.

Na snažnost človek tukaj ne sme veliko gledati, i kdor nema trdnega želodeca, ne diši mu dosti to namolzeno mleko, ako je videl, kako se to molze. Kdor pozna marljivost i snažnost

predmete slovenske učne knjige, i da so tudi neke knjige za pedagogiko in logiko v delu.

Da se je prej omenjenim učiteljem v domovino pot zaprla, oddajali so večidel najvažnija mesta šolskih vodij brez postavno zapovedanega razpisa. Gotovo so se bali, da bi sicer vendar le morali v ozir jemati izvrstne domačine i nazadnje jim celo dati razpisana mesta. Kde bi pa potem bila ostala skrb za nemško kulturo? In bi to ne bilo morda pri nekaterih ljudeh utegnolo izbuditi suma, da se Slovenci negujejo, kar bi bilo po mislih teh ljudi v nebo vpijoča krivica? Kakor z imenovanjem vodijev, enako je z nastavljanjem šolskih nadzornikov. Za Hohenwartovega ministerstva smo res imeli šolskega nadzornika, ki je bil zmožen, da je lahko spolnoval naloge šolskega nadzornika na slovenskih srednjih šolah.

Njemu je bilo izročeno nadzorstvo humanističnih in realističnih predmetov, ali po odstopu Hohenwartovega ministerstva se je začela trpenja šola za tega v tej visocaj zbornici uže enkrat imenovanega gospoda. Vzeli so mu nadzorstvo realističnih predmetov s pretvezo, da ne ugaja vednostim, ako le en nadzornik nadzira predmeta dveh oddelkov, in zaupalo se je nadzorstvo realističnih predmetov graškemu šolskemu nadzorniku, ki pa potem ni le hodil nadzorovat, temuč potoval je tudi k sejam deželnega šolskega sveta v Ljubljano, da je tam po moči pospeševal nemško kulturo; predlanskim pa je bil ljubljanski šolski nadzornik kar naglo premeščen v Dalmacijo, če prav tega ni želel. Nečem ozbiljno trditi, da se je to zgodilo zato, ker je bil Slovenec, vendar se to tako zdi, in od tega časa nemamo nobenega lastnega šolskega nadzornika, ampak nadzorstvo srednjih sol je izročeno obema na skrajnih mejah naše dežele bivajočima nadzornikoma v Trstu in Gradcu, i sicer imata ta dva oba predmetna oddelka, kar prej ni ugajajo vednostim; zares, lepa ilustracija skrčenja opravil in državne varčnosti! Razen tega nobeden teh gospodov ni slovensčine popolnoma zmožen. Kako pri tem takem moreta nadzorovati poduk na nemško slovenskih šolah, posebno poduk v slovensčini, to je uganka, katero gotovo tudi gospodje na onej strani ne uganó.

(Dalje prihodnjíc).

Dopisi.

Iz Munj, dné 18. maja.

Kako uboštvo se nahaja v občinah male i velike Munje, Žejane in v Poljanah, to je uže vsem sosednjim krajem dobro znano. Ljudstvo omenjenih občin žive večidel le od živinoreje, ker poljedelstvo donša le malo dobička zaradi različnih vremenskih vzrokov, in še ta dobiček je mogoč le z velikim trudom in z dobrim obilnim gnojenjem.

Da je stanje imenovanih občin slabo, to se lahko iz tega vidi, ker naše ljudstvo mora vsako leto po širokem svetu hoditi, da mora skoz zimo prebiti, in ako hoče c. kr. davke in občinske doklade plačati. — Nekteri se bavijo s tem, da jesih po svetu prodajajo, drugi s tem, da oglje po dalnih gozdih napravljajo, in zopet tretji hodijo v daljne kraje, na Hrvaško, še celo na Rusko gozdna dela opravljat. Iz vsega tega se vidi, kako blagostanje je v teh vaseh doma.

Te navedene občine nemajo dovolj pašnikov, da bi mogle prerediti svojo živino poleti, pa tudi ne zadosti seno, da bi dobivali zadosti sena za zimsko hrano. Da je to istina, to pričajo druge občine, po katerih Munci in Žejanci seno kupujejo, in sicer za novce, katere so v potu svojega obraza po širokem svetu prislužili. — Kaj pa se je letos zgodilo?

Letos nam je od teh malih, slabih pašnikov, kar smo jih imeli, gospod c. kr. šumarski adjunkt Podgradom velike dele dal pod varstvo, to je v prepoved vsakoterega vžitka in sicer: Velikim Muncem 600 oralov, malim Muncem 700 oralov, Žejancem 800 oralov, toraj skup 2100 oralov. Živine drobnice imajo te občine in sicer: Velike Munje 1200 male živine, rogate 120, male Munje drobnice 1000, rogate živine 110, in Žejane drobnice 1000, rogate živine 160, toraj gotovo veliko število živine. Koliko ta

slovenskih žen, pa opazuje tukajšne žene, precej se lahko prepriča, da te niso nič boljše od kozjega pastirja.

Primožni gospodarji iz tukajšne okolice nemajo navade, kakor je to na Slovenskem, da bi se v mesto vozili v svojih opravkih, ampak oni jahajo na nizkih kljusetih (lepe živine se tu jako malo vidi), kar je mnogokrat jako smešno gledati, ker se jezdec noge skoraj po tleh ulečejo, ako je količkaj volk i tak jezdec spominja nehoté na nesmrtnega junaka Don Quijota, toliko bolj, ker ima tako palico v roki, da se lahko meri z sulico delamanskega viteza i če je treba, ž njo sebi i svojemu Rocinanteju dalje pomaga. Tak jezdec ima navadno tudi tako dolg plašč, da se mu po tleh uleče, ker je zadej do srede preklan; naj bo poleti, ali po zimi, vedno ima za vratom širok rob iz kožuhovine.

Tudi ženske, katere nosijo v Rim zelenjavo i sočivje na prodaj, jezdijo, ne sicer na kljusetih, ampak na osličkih. Te uboge pare so tako obložene, da se jim hrbet šibi, pa še babe morajo sem ter tja nositi. Mlade ženske se še nekako po ženski vedó, a stare babure se za ves svet ne menijo ter se kar po moškem običaji valé na ubogo žival. To se ve da, bolj varna je taka seja, češ, ako muhcu pade v glavo, da znori, vsaj ne bom tako hitro na tleh.

Tukajšnji meščanji nemajo mnogo posebnih razlik, ako jih primerjamo s prebivalci drugih mest. Ženstvu pa moram pripoznati neko spretnost in okus o barvah in kroju obleke, kar lepo vzrastlim telesom i še lepšim obrazom prav lepo pristuje. Z nekako čestitljivo hojo, z milino i ljubeznjivostjo so nevarne srčnemu miru. Pa kakor so lepe i mične na ulici, prav tako so prisutne v domačem življenju zaradi njih lenobe i nereda.

živina v lstu suhe in zelene krmo potrebuje, to lahko preračuni sleherni, kateri ima le eno kravo, in sleherni lahko preudari, kako tesko so bile zadete s to prepovedjo naše občine.

Znano nam je, da visoko ministerstvo gleda in veliko ozira jemlje na kmetištvo, in da dobre kmetovalce še zaradi kake posebnosti pohvalja in tudi obdaruje. Znano nam je tudi, da gozdnarstvo ni isti oddelek, posebno v našem kraju, kateri bi mogel naše ljudi živiti, ampak edini pripomoček, s katerim se naše ljudstvo žive, ta je poljedelstvo in živinoreja. Kmetovalec se še v dobrih krogih, ako nema gnoja, ne more dobrih pridelkov nadejati. — Kaj pa bode pri nas brez gnoja? — Tu gotovo ne bi drugo rastle, nego koprive in osat. Utegne nas kedo vprašati, s kom smo pa dozdej njive gnojili. — Naše občine so imele do sedaj več pašnikov in sicer za 2100 oralov, zdaj pa, ker se je to v prepoved delo, nam ni mogoče več toliko živine ravnati, toraj ne bo več tudi toliko gnoja, naše njive ne bodo več take kakor so do sedaj bile.

Nam je dobro znano, da je potrebno, da vis. c. kr. vlada skrbi za to, da se gozde ne uničujejo, ampak zavarujejo, in tudi, da ovce in druga živina mladeža drevja ne objeda, ker s tem mlade gozde zatira. — Tukaj pri nas pa je vse drugo; velik del zavarovanega zemljišča je tisto, kder je bil pred 20 leti gozd posekan in kder se zdaj uže nad 3 seznje visoka drevesa. Tam gotovo niti ovca, niti vol, ni konj, ne more več nikakoršne skode delati, zopet drugi del je goli pašnik, kder ni še najmanjšega znamenja kake gozdne rastline, toraj tudi tam ne more živina nič skode delati ker ni nič razen trave pa kakega trna. In takih zavarovanih zemljišč ne pogozdi gospod c. kr. šumarski adjunkt nikdar, ako tudi Metzalemovo starost néaka.

Da naš c. kr. šumarski adjunkt ne bi nam bil tega stori, ako bi sam bil na mesto prišel, to nam je gotova stvar, ali ta ljubi gospod ne gre iz hiše, ter vedno le doma tiči.

Medved tiči le po zimi v svojem brlogu, a poleti gre na pašo; ta ljubi gospod pa ne gre ne poleti, ne pozimi iz hiše, i zakaj bi hodil? saj ga vlada brez tega dobro doma hrani in oskrbuje, čemu bi v mrazu ali vročini okoli hodil?

Ljudstvo i njegovo blagostanje pa mu ne more biti dosti na sreči. Povsod smo uže na pomoč trkali, ali nikder se nam ni hotelo odpreti, zato se obračamo javno na drago „Edinost“, morebiti utegne to kaj koristiti i kak dobrohoten človek odpreti pot pravičnim našim tirjavam. *)

S. Z.

*) Mi živo priporočamo tistej slavnej deželnej gosposki, katera ima o tej zadevi merodajno besedo, naj bi to stvar natanjko preiskala, ker smo tudi uže od drugod čuli menjenja, da se v dopisu omenjena prepoved ne ujema s zakonom o varstvu gozdov.

(Ured.)

Kritični politični pregled.

Domače dežele.

V gosposkej zbornici, katera je predzadnji ponedeljek začela razpravljati proračun za leto 1880, začel se je takoj v začetku boj mej obema strankama, sprožil ga je ustavoverec Hasner. Očital je vladi, da se je ponašala s tem, da pomiruje stranke, pa je ogenj v vodo nosila, ker je klic pomirjenja veljal le ustavovernej stranki. Govorniku ni prav, da je ministerstvo odtegnolo podporo nemškim vojaškim šolam v Dubrovniku in Zadru. Jezikovno naredbo je imenoval politično nespametno, ker je užgala smodnik v sodu, saj člen 19. zagotavlja vsem narodom enake pravice. Ustaverno stranko je hvalil, da je pravična, spravljiva, da ne pomenčuje i ne zatira nobenega naroda. Pripoznal pa je vendar ta gospod, da poduk v ljudskeji šoli mora biti naroden i da se učenci v spodnjih gimnazijah in realkah morajo narodnega jezika popolnoma naučiti.

V ustavovernem duhu so govorili še knez Schönburg, knez Karlos Auersperg, Plener, Schmerling in Winterstein, od naše strani pa grof Thun, knez Schwarzenberg, knez Sapiha in Clam Galas. Poprijel je besedo tudi ministerski prvosednik, grof Taaffe ter rekel: Vlada dela po načelih, izrečenih v prestolnem govoru, ona

krepi, virjuje ustavo; ona si prizadeva, da pripravi na skupna tla vse tiste, ki so poklicani v parlamentarno življenje; on je prepričan, da je sprava mogoča, vendar le tedaj, ako se noben narod ne bo mogel po pravici pritoževati, da je zaitran. Vlada ne sme biti pristranska, ona mora biti zaščitnica vseh opravičenih teženj. Vlada mora ngovarjati temu, da opravičene zahteve prezira, ali da si prizadeva narodnostim v njih pravicah škodovati; vzlasti pa mora odbijati očitanje, da nemškeji narodnosti kakor koli si bodi nasprotuje.

Vlada je prevzela tudi težavno nalogo, napraviti red v finančnih zadevah. Povedal je uže v poslanskeji zbornici, zakaj se vladi še ni posrečilo znižati, ali popolnem odpraviti primanjkljaja.

Vlada ne dela koncesij, ampak premišljuje, ali je koristno staviti kak predlog ali storiti kako naredbo, ona ne trguje z državnimi temeljnimi zakoni, tako očitanje mora zavračati; tako ravnanje ne bi spodobno bilo vladi, ker bi prelomila prvo i najsvetejšo dolžnost, svojo prisego. Vlada spoštuje pravice parlamenta, ima pa ima tudi svoje pravice pred očmi, izvrševalne pravice, v katere se ne sme nobeden vtikati, ni parlament, še manj pa komisija petnajsterih. (Nemir na levičji). Vlada stoji na stalni ustavi i krepi ustavo i to nalogo bo vedno spolnovala. Grof Taaffe se neče pričakati o tem, ali bi tudi katera druga vlada bila privabila Čehe v državni zbor, le to mora izreči, da je neobhodno potrebno, da se parlamentarnega dela vdeležujejo vsi, ki so k temu poklicani.

Po tem govoru je razložil sekejski šef baron Sacken v dolgem govoru ukaz zastran enakopravnosti češkega jezika, zoper kateri so nemški judovski i pojudeni časniki i levničarji poslanske zbornice tak hrup zagnali.

V finančnem ministerstvu so se uže pričela dela za proračun prihodnjega leta.

Deželni zbori so sklicani na 8. tega meseca. Ker uže davno niso bili zbrani, i ker se je mej tem časom promenila državna politika, pričakujemo od njih marsikaj zanimivega; vzlasti v češkem i krajskem deželnem zboru bode skoraj gotovo živo gibanje.

Po sklepu državnega zbora je cesar razodel grofu Taaffeju svoje veselje nad tem, da so bile avtonomiščne stranke tako zložne in opazil, da je s tem zagotovljena v državnem zboru večina, na katero se bo vlada mogla krepko naslanjati. To je znamenje, da grof Taaffe trdno stoji i da je centralistične stranke vpliv navzgoraj vničen.

Vsled predloga zagrebškega finančnega vodje Davida je ogerski finančni minister ukazal, da se ima za finančne uradnike v Zagrebu ustanoviti tečaj za učenje madjarskega jezika, minister naglašuje, da se bo pri poviševanju uradnikov ozir jemalo na znanje madjarskega jezika. Omenjeni David je tudi priporočil, da se imajo dozdanji hrvaški grbi pri vseh finančnih uradih zameniti z madjarskimi i ti grbi so uže gotovi, toraj ni več dvomiti, da je tudi ta predlog sprejet. — Hrvaško-madjarska, te dni sklenena, nagodba je vzela Hrvatom polu milijona goldinarjev na leto, zdaj se morajo tudi uže hrvaški uradniki madjarski učiti, narodne grbe z javnih uprav snemati i ptuje natikati, to so nezasišama zasezanja v pravice hrvaškega naroda; kde so branitelji starih hrvaških pravic? V grobu?

V Peštu so neprestani politični dvoboji; zadnji teden sta se streljala grofa Viktor Zichy in Karolyi prvi je bil tako hudo ranjen, da je za rano umrl. Liberalci vedno upijejo zoper stare šege i navade, zoper najneumnijo i najhudobnijo, zoper dvoboj pa nemajo besede. Abotna je misel, da si v dvoboji more kedo pridobiti čast, katero je zapravl.

Hrvati so se pogodili z Madjari, to se vé, da na svojo škodo.

1. tega meseca se je odprl hrvaški deželni zbor, da nagodbo potrdi.

V Bosni i Hrcgovini so nveli samoprodajo soli. Ogerska kreditna banka je prevzela uvez i razprodajo.

Tuje dežele.

Glavarji albanske zveze so sklenoli vojno na Črnogorci i dotični ukaz dali vojaškemu poveljniku v Tuži. — Gladstonu pa so poslali zaupno pismo s podarkom, da hočejo biti samostojni.

LIPICA.

(Dalje in konec).

V Lipici raste kakor po okoličnem Krasu hrastovina (graden, gujlec, cer), nekaj lipovine, bresti, kleni, žestelovina, drénovina, léskovina, češminje in drugo drevje, o katerem sem slišal, da ima večé polno cvetje, to se vé, ker mu gnojé s konjekom.

Sloveči botaniki (rastlinarji), ki hodijo v Trst, navadno obiskujejo tudi Lipico, ker mej drugim se nahaja tu neka cvetka, ki je svoje ime dobila od Lipice: „nasturtium lipizense“ („lipniška ognjica“). Dné 20. maja 1838 je bil prišel v Lipico rastline nabirar sam kralj Friderik August Saksonski, sloveči rastlinoznanec.

Sedajni lipniški gosp. kapelan je marljiv zbiratelj in poznavatelj žuželjk (hroščev in metuljev). A kakor se v prstenu odlikuje biser, tako se mej kraškimi goličavami ponosno dviga Lipica z lepo rastjo in se svojimi plemenitimi konji i kobilami.

Nekdaj ni bilo toliko cest, kakor dandenes in premožniši so skoro vsi imevali enega ali več konj, da so na njih jahali. Veliko je bilo nekđaj tega blaga po vsem Krasu, kakor to pričunjejo še dandenes imena pašnikov: „Kobiljak“ lokavski, blizo železnice, ki drži iz Divače v Istro. „Kobiljak“ sezanski pri cesarskeji cesti, proti Štorjam, Kobiljaglava na dolnjem Krasu. V Št. Ivanu pri Devinu je od starodavnih časov se ohranil veliki somenj konj (tudi oslov in — česnja in čebule), dné sv. Ivana ali na kresni dan (24. junija), kamor prihajajo celo Čiči iz Istre. Zgodovinsko je dokazano, da so pri Št. Ivanu, kjer se reka Timav v morje izliva, stari ajdje (pogani) imeli tempelj solučnemu bogu posvečen, in da so mu darovali belega konja.

Isto tako je znano, da so tukaj najprej redovniki benediktinci samostan utemeljili, ter po izgledu sv. Benedikta, ki je na hribu Kasino solučnega boga Apollona tempelj premenil v cerkev sv. Ivana, tako so tudi oni Diomedov tempelj posvetili sv. Janezu Krstniku. Nadaljni dokaz, da so po Krasu nekđajni pogani častili solučnega boga, kateremu so bili konji posvečeni, morda je tudi ta, da je mnogo cerkvi na Krasu dvema na konji jahajočima svetecema postavljenih svetemu Jurju in sv. Martinu.

Da so kedaj več konj imeli, pričunjejo tudi pregovori in reki: „Ne more se vseh konj h krati jezdit.“ (Nij moč vse nakrat storiti). Kadar se zora dela zjutro, slišal sem negde reči: „Kmal bo dan, pri Razdrtem (pod Nanosom) uže kobile molzejo.“

Kraški konji so trpežni, zato pregovor: „To je trdo ko konj!“ Prav zaradi teh dobrih lastnosti kraških konj in pitne paše, ki jo tu nahajajo, kupili so Lipico predniki svite avstrijske vladarske hiše, da si v njej izredé pleme trdno, trpežno, žlahno kraških konj.

Te le zgodovinske črtice sem po raznih knjigah nabral. Leta 1459 potrdi papež Pij II., ki se je pred nazival Enej Silvij Piccolomini in je bival od l. 1447-1450 škof tržaški, neko pogodbo, v ktereji so imenovana škofova sela: „Presušnica (Presušnica), Ocizla, Draga, Gročana, Sv. Tomaž, Vrhpolje, Bazovica, Lipica sedaj zapuščena („quae in praesenti est desolata“), Opčine, Beka, Naserec (Nazirec), Sv. Peter v Klanec (— de Madras —), Trpec (?), Črnotič (ljudje pravijo: Črnutič), vsa zemljišča v Botiči; (— Botič ali kakor sem slišal v Brkinah: „bantoč“ pomeni slap. Tam so razvaline nekdanjega škofovega gradu na visokih pečinah, in blizu onde pada voda Klanščica, Boljunsčica proti

Da se vstanek v Albaniji zadusi, predlagala je avstrijska vlada turške, naj avstrijska vojska zapre Skader, da pretiga zvezo mej tem mestom i mej Albanci pri Taži.

Mukhtar paša šenje Albance k uporabi, deli orožje i strelivo mej ustaše ter se hvali, da je Erropo primoral, da je odstopila od herolinskega dogovora. Bib Doda, Miriditom knez upa, da ga postavijo v Albaniji za vladarja.

V Berlinu se imajo zopet zbrati poslanci velevlastij, da rešijo grško prašanje. Turčija se bode potem morala udati, ako ne z dobra, pa se silo.

Pri volitvah v italijanski parlament je dobila ministerska stranka 290 sedežev, desnica 150, neresenci 60.

Aviganci še vedno na mnogih straneh napadajo Angleže, ki bodo naposled vendar le morali avgansko zemljo zapustiti. Ta nesrečna vojna je Angležem ože 80 milijonov gold. pojela.

Domače stvari.

Volitev enega poslanca v goriški deželni zbor.

Velika beseda v Gorici. 3. t. m. se zberó v Tolminu volilci trgov in obrtniških krajev na Goriškem, da izvolijo enega poslanca v deželni zbor. Priporočen je dr. **Nikolaj Tonkli.** Volilci, volite ga vsi, ker tako poslavite sebe, goriško svojo domovino i vse Slovence, kateri bodo ponosni na Vašo disciplino, politično zrelost i značajnost. — Na večer pa bo v Gorici velika beseda, h kateri naj pride, kdor le more, tudi iz naših krajev, ker bode v korist dijakom.

Vabilo. Po sklepu odboro ve se, bode v nedeljo 6. junija 1880. redni občni zbor v gornji dvorani pri zelenem hribu (Monte verde), in sicer točno ob 4. uri popoldne.

Dnevni red:

1. Tajnikovo poročilo.
2. Blagajnikovo poročilo.
3. Prenajenje nekterih točk društvenih pravil po §. 22.
4. Volitev odbora.

Ker je to prvi redni občni zbor, in je tudi na dnevnem redu predruženje društvenih pravil, treba je, da se občnega zbora udeležijo vsi udje. Vsak ud ima seboj prinesiti knjižico in vstopni listek, kateri mora pri vstopu pokazati. Neudom ni dovoljeno udeležiti se občnega zbora.

V Trstu, dne 30. maja 1880.

Odbor „slovenskega podpornega društva“.

Procesija na sv. rešnjega Telesa dan v Trstu je bila jako lepa; ljudstva se je vdeležilo mnogo tisoč; pevci iz okolice, primerno razdeljeni, peli so tako lepo, da so jih celo Italijani jako hvalili.

Novoimenovani krški škof Feretič je bil 23. t. m. v Gorici posvečen.

Imenovanje. Vrli naš narodnjak, gosp. **Matej Trnovec**, c. k. pristav v Sežani, imenovan je okrajnim sodnikom v Vodinj. Gospod Trnovec si je pridobil povsod, kodar je doslej služboval, nepozabljivo ime. On je kakor ustvarjen za sodniška posla. Korenito izobražen jurist, delalen, vljuden, spravljen, velik ljudoljub se nikoli ne ozira na nobeno drugo stvar, nego na zakon i korist tistih, ki pri sodbi iščejo ali pravice, ali kaj družega. Mnogo izgledov nam je znanih, kako bistroumno je večkrat pomiril i poprijateljil najhujše pravdarke i sovražnike ter jih odvrdel od dolgih i pogubljenih pravd. Vse te lastnosti i vzlasti tudi ta, da je z vsako stranko vse obravnaval v materinem jeziku, pridobilo mu je mej ljudstvom popolnoma zaupanje in splošno spoštovanje. Vodinjančanom čestitamo, da dohodo tako izvrstnega moža okrajnim sodnikom, vrlim Sežančanom pa, mej katerimi zapušča spominke „aere perennis“, iz srca želimo Trnovcu vrednega nastopnika.

Avugst Zabred †. Spolnjuno žalostno dolžnost z naznanilom, da je železniški uradnik Avugst Zabred po dolgej i hudej bolezni 28. min. meseca v najlepših letih na Rakeku umrl. Rajski je bil jako blaga duša i kakor solnce čist rodoljub.

morji imenovana Resándra, čez velikanske romantične pečine in dela krasni bantoč — botač ali slap. Malo zgor je romarska cerkev Matere Božje v Pécáh, nekdanj imenovana „Siaris“ (— sijarič — zatilek, nacken —), sedaj spadajoča pod dolinsko župnijo (?), vas sv. Urha — Dolina, *Kregulján*, (Krógle), *Boljunec*, *Solar* (—), *Bida sv. Martina*, *Borít*, *Brečec*, *Jaz* (?) (menda *Ricmanje* ali *Log*, kajti neki potok pri Ricmanjih imenuje se *Jásčevce*), in *Ščedna* (— latinski: *Sileola* slovenski gozdlič ali gaj, ki so ga štedili ali ščedili, torej napravnino pišejo nekteri „*Ščedenj*“, kar pristo ljudstvo nikoli ne izgovarja, nego vedno pravi: „*Ščedna*“ —).

Iz te listne je razvidno, da je *Lipica* v onem času bila opuščena, da ni nobeden tam prebival.

Leta 1546 da škof *Peter Bonomo*, tržačan, v najemščino škofijsko pristavo (villa) *Lipico* z vsami dohodki z onimi mejami, ki so v pogodbi zaznamovane nekemu Ivanu Mariji (Miče-tu) Todschini za letnih 10 zlatov. (En zlat je veljal 6 petic, te pa so po današnjem denarji znašale po 17 soldov).

Leta 1574 napravi škof *Ivan de Batta* z avstrijskim nadvojvodom Karlom pogodbo, v kateri mu izroča mitnico tržaško in v *Lipici* za 50 forintov.

Dne 19. maja 1580 kupi on isti nadvojvoda *Karol* vso *Lipico* od škofa *Nikolaja Coret*. To pismo se je našlo v deželnem arhivu v Gradcu. Letos 1880 je torej tristoletnica te dogodbe, kakor jo spominja napis na črnej marmornati plošči desno stran pri vhodu lipenske žrebčarije. Na levi strani pa je na enakošni

Deputacija mesta Splita pri cesarju. Bajamonti i njegovi pristasi so poslali deputacijo k cesarju z spomenico, v kateri prosijo, naj se obe srednji soli v Splitu ne pohrvatite, ali v njih vsaj utrakvistični poduk uvede. Cesar je prijazno sprejel deputacijo ter rekel, da spomenico dobro preudari. Deputacija je šla tudi k ministru prvosodniku, ki jo je vjudno sprejel, ali nič prav dobrega upanja jej ni dal; tudi iz odgovora naučnega ministra se kaže, da so minoli časi, ko je Bajamonti kraljeval v Dalmaciji.

Županje ljubljanske okolice so bili pri deželnem prvomestu 28. maja, da so se mu zahvalili za slovenski dopis od 4. maja, izrekli mu svojo radost, da ž njimi občuje v materinem jeziku ter mu priporočili občinske zadeve. Gosp. prvosodnik *Winkler* jih je prav prijazno sprejel, razodel svoje veselje, da so se k njemu potrudili i rekel, da lahko vs-lej k njemu pridejo, kadar se jim bo potrebno zdelo, da ga bo to vselej veselilo.

Volitev v kranjski deželni zbor in baron Schwegel. Veliki posestniki na Kranjskem so na mesto *Langerja* volili v kranjski deželni zbor zloglasnega litijskega okrajnega glavarja *Vesteneka*; narodnjaki se volitve niso vdeležili. To priliko je porabil baron *Schwegel*, da je dražil volilce zoper vlado ter sumnil čil poštene kranjske državne poslance. Rekel je v svojem govoru, da ministerstvo ni izvršilo nič, kar je obečal prestolni govor, ne le, da se sprava ni dosegla, razpor se je še pomnožil, kranjski državni poslanci so delali le za strankarske namene, posebno zadeva to *Hohenwarta* in *Windischgretza*. Dalje se je potegnel za ustavake ter rekel, da ni res, da ta stranka dela nemško narodno propagando, ker prav ona je pravna stranka, vse druge pa imajo sebične namene i zato prej ali slej propadejo.

Baron *Schwegel* je h konci trdil, da so v merodajnih krogih menda ože spoznali, kde se ima iskati pravega avstrijskega rodoljuba i da se to spoznanje k malu pokaže tudi v vladnih naredbah.

Baron *Schwegel* je veliko povedal; zdaj vemo prav dobro, kakov mož je on; pa vemo, da v merodajnih krogih tudi nema nič več zaupanja, imata pa ga veliko *Taaffe* i *Hoheawarth*; baron *Schwegel* menda še zdaj upa, da ga posade na ministerski stol, zato ga ne vodi rodoljubje, ampak gola sebičnost. „*Vanitas vanitatum*“!

Shod poljskih učenjakov je bil zadnji teden v Krakovi; vdeležili so se ga tudi češki učenjaki.

Za stradajoče Istrane. Naproseni smo, da te-le vrste natisnemo: „Slavni „odbor za sakupljanje dobrovoljnih prisosa v Hrvatskoj za stradajoče Istrane“ blagovolil je poslati meseca februarja t. l. 200 for., meseca aprila 150 f. za stradajoče v koparske okolici. Propotovala se je okolica i razdelile te svote sporazumno se župnici (le v enej župniji sporazumno se občinskim svetovalec) mej župljane enajsterih župnij. Od prve svote je prišlo na župljane krkavčanske 63 f., truskovske 73 f., katabonske 13 f. 50 nov., kubedske 25 f., lokavske 25 f. 50 nov. Od druge svote so dobili župljani dekanski 21 f., Sv. Antonski 36 f. 50 nov., rižanski 25 f., tinjanski 24 f. 50 nov., marezijski 22 f., pomnjanski 19 f., koštabonski 2 f.

Prva svota se je porabila večinoma za seme i sad. Druga za hipne potrebe. Mnogemu očetu i materi se je otrla solza žalostinka; mnogega otroka jokajočega s lakote napitalo; mnogi štarček je oslabela svoja uda okreplil. Solze radostinke so tekle mnoge starki govoreči, da je vendar dobrih ljudi na svetu, koji se, akopram odaljeni, njih nevolje spominjajo. V enej župniji, videč ljudstvo „gospode“, nij se niti blizu dalo, misleč gotovo, da se bode od njega kaj terjalo. Jedva ko se je s izgledom vsvedočilo, kaj je, približalo se je tim vseleje, čim je prej žalostneje bilo. — Hvala vsesrdna slavnemu odboru zagrebškemu od stradajočih bodi si samih, bodi si v njihovem imenu od p. n. gg. župnikov. — Hvala prisrčna od potojočih po okolici za prijazno susretanje istih gg. župnikov, koji slabo letina najteže čutijo, imaje podpirati one, koji bi jih vzdrževati imeli.

Dezertar. Iz Ljubljane je ubegnel vojak *Kuhnovega* polka *Adelki conte Panigai*, primorski Italijan. Ta grof je skoraj gotovo potegnel v rešeno Italijo, kder je ože nekoliko tasil primorskih junakov.

Tristoletnica idriškega rudnika, kar je v državnih rokah, bode se obhajala ta mesec, ker meseca junija 1580 je ta rudnik

ploči spominke letošnje tristoletnice 19. maja 1880. „*Kobilják*“ v *Lipici* pa je prav ustanovil cesar *Leopold I.*, kakor kaže napis nad vrati v žrebčarijo:

Leopoldo I. Pio. orbis. Caesars. Imperante
Iosepho. ImMcCos. DebelLante.

Cesar *Leopold*, iz turških vojsk dobro znan, obiskal je leta 1660 sam *Lipico*. V določbah l. 1658 stoji mej drugim:

Petnajstič: „*Kapelan* (ki je takrat iz Trsta prihajal) naj vsako nedeljo in praznik here sv. mašo v *Lipenski* kapeli ter naj razlaga sv. evangelije v slovenskem jeziku hlapcem in čuvajem“; (— „in windischer Sprach“ —). Cesar *Josip I.* pa je z odlokem 8. novembra 1710 zapovedal, da mora kapelan v *Lipici* prebivati, ter vso duhovsko službo opravljati.

Cesar *Karol VI.*, ki je s pogodbo dne 19. junija 1728 še *Prestranek* (— na železniški postaji je bilo kedaj pisano: „*Prö-stranegg*“ (!) —) pridobil, ter ondi nov od *Lipenskega* odvisen *kobilják* ustanovil, prišel je dne 9. septembra 1728 sam v *Lipico* gledat.

Blaga cesarica *Marija Terezija* je tudi skrbela, da se je lipenski zavod i *kobilják* v dobrem stanu hranil, ter je poslala nekaj cerkvenega perila za cerkev, ki je do današnjega dne, če tudi vedno v rabi, čedno ostalo. Prtič imajo menda od iste vladaricne roke uvezene čerke: *M. T. K.* (*Maria Theresia Kaiserin*).

Cesar *Jozef II.* je namerjaval opustiti lipniški *kobilják*, pa se je vzdržal v kljub vsem velikim zaprekan.

kupil tačasni vladar notranje Avstrije visji vojvoda *Karol* Avstrijski; našli pa so ga ože leta 1490 in je bil skoz 90 let v zasebnih rokah. — Slovesnost se začne 22. junija, na sv. *Abacija* dan, ki je vsako leto velik praznik v *Idriji*, ker ta dan so našli živo srebro, ter bo trajala tri dni.

Volka je ustrelil, tako se nam je iz *Istre* poročilo, blizu *Doline* tamosnji visji strelec. Čudno, da se je taka žival v tem času v naše kraje piklatila.

Goveja kuga se je zopet prikazala v karlovcem in ogulinskem okraji, zato je hrvaška meja prežvekovalnej živini i nje surovim izdelkom zopet zaprta.

Razne stvari.

Pri uredbi zemljišnega davka se je obdačilo 3,200,000 oralov zemlje, ki je bila doslej davka prosta, največ v *Galiciji*, namreč 1,300,000 oralov. Veenitev se je povišala od 165 milijonov na 185 milijonov goldinarjev. — V prvih štirih mesecih tega leta se je za 262,000 gld. neposrednega davka več vplačalo, nego v istej dabi lanskega leta. Letošnja carina v prvih treh mesecih pa je presegala lansko za tri milijone.

Madjarski jezik svetovni jezik. Neka peštanska sodnija je poslala neko pisanje konzulatu v *Belgrad* v madjarskem jeziku; od tam pa se je poslalo nazaj z opombo, da v *Belgradu* nobeden ne zna madjarskega jezika. Na to je vstal velik hrup v ogerskem pravosodnem ministerstvu in *Tisza* je moral zagotoviti, da bo to napako pri ministerstvu zunanjih zadev očital, da se odpravi.

Madjarski napuh. Madjari zdaj zahtevajo, naj cesar poln leta stanje v *Budapešti*, i polu leta na *Dunaji*. Kadar bi stanoval v *Budapešti*, moral bi imeti dvorjanike samo čiste *Arpadove* krvi. Madjarom se ože ob samem napuhu v glavi meša.

Angleško srednjemorsko vojaško brodovje pripluje te dni v jadransko morje, v katerem bode dalj časa sem ter tja plulo.

Wellingtonove hlače. Znana angleška pisateljica *I. O. London* je mnogo čula o krasnem vr. u. kateri je imel vojvoda *Wellington*. Pisala mu je tedaj ter ga prosila, naj jej dovoli vrt ogledati. Ko vojvoda dobi pismo, natakne naočnike i bere pismo. Meni pa, da mu je pisal londonski škof, ki se je navadno podpisoval *C. I. London*, i da želi videti tiste hlače, katere je imel vojvoda v *waterloškej* bitvi. Zdelo se mu je sicer zelo čudno, da jako spoštovani prelat kaj takega želi, menil je vendar, da škofu mora vsekako ustreči i tedaj ukazal svojemu služabniku, naj pošče omenjenih hlače, katere pošlje škofu s prijaznim pismom. Kako se je pa čutil škof, ko je prejel vojvodine hlače s pismom! Misli je, da se je moralo staremu možu v glavi zmešati. Toraj veli napreči, da naznani to ministru prvosodniku. Enako se je godilo vojvodi; kolikor bolj je premišljeval to stvar, toliko bolj je dvomil nad zdravim škofovim umom. Napreže tedaj tudi on, da pové *John-Russell-u* to reč.

Lord John se je z škofom baš o vojvodinih hlačah razgovarjal, ko pride *Wellington* v *Downingstreet* k *lord Johnu*. Ko se zagledata oba gospoda, ki sta imela drug družega za blaznega, o-trmela sta jako. *Lord John* pa sprevidi, da se je tu morala pripetiti kako pomota i zve k malu iz pogovorov, da je pismo vsega tega krivo.

Prebrali so tedaj pismo natanjše i zmešnjave je bilo konec. *Mrs. London* pa je dobila s pivo pošto prijazno pismo, naj le pride vrt gledat.

Smešnica. Kak sad rodi čuvanje judovskih časnikov, vidi se tudi iz tega, da uredniki časnika „*Politik*“ skoraj vsak dan dobivajo pisma, v katerih jih nepodpisani pisalec surovo napadajo ter jim preté z masčevanjem nemških mož. „*Politika*“ je priobčila v posnetku eno tako pismo, ki se tako-le glasi: „*Blagorodni gospod!* Jaz sem to pismo nalašč nefrankirano poslal, da ga toliko gotovše prejmete. (Škoda je bilo marke. *Ured. Edin.*) Opominjam Vas, da ste v velikej nevarnosti. Svarim Vas, varujte se! *Damoklev* meč visi nad Vašo glavo, in tega ste sami krivi. Vi imate le ta namen, da v nebesa povzdignete češki narod i njegove zastopnike, kateri, bogami, nič dobrega na sebi nemajo, i ponižujete veliki nemški narod, kateremu nasproti — to le pritrđite — je vse slovaustvo in robstvo prav pritičarsko. Od kod pa imate,

Cesar *Franc I.*, ki se je moral veliko s *Francozi* vojskovati, ter je tudi začasno moral odstopiti *Primorsko*, ukazal je odpeljati konje iz *Lipice* l. 1797 v *Belgrad* (*Stuhlweissenburg*) na *Ogerskem*, l. 1805 v *Diakovar* (*Slavonijo*), l. 1809 v *Pesoko* na *Ogerskem*. L. 1815 so se konji in kobile zopet vrnoli v *Lipico*, katero je leta 1818 sam cesar *Franc* s svojo visoko soprogo cesarico *Karolino Augusto* pohodom počastil. Njegov nastopnik, cesar *Ferdinand* je ože zopet mislil opustiti *Lipico* a sedajni presvitli cesar *Franc Jozef* se je krepko potezal za obstoj *kobiljaka*, ter je veliko novih poslopj v *Lipici* sijajna pričla njegove blagodarnosti. Uže leta 1864, ko je bila lakota na *Notrajskem*, darovala je vladarska obitelj 25,000 for. ubogim v denarji in živežu. A letos, mesto da se potrosi denar za prevelike slovesnosti, blagovolilo je njegovo veličanstvo razdeliti 2400 forintov mej siromake po vaseh v okolici *Lipice* in *Prestranka*.

Konji in kobile v *Lipici* in *Prestranku*, (katerih je neki okoli 150) so bili prvotno španjskega plemena pomešanega s krasnim, potem so še angleško in arabsko pleme pridevali. Služijo za jahanje in za vprego kočij najvišej vladarskej obitelji.

Zelena Lipica,
Kraški cvet,
Naj se razcvetoje
Mnogo let!

M. S. Skalovič.

to je vaš narod, odpustite mi to besedo, to malo kulture, ako ne od Nemcev? Vsa vaša česka svojat je beraska drhal v politiskem in družabnem oziru, izvržek . . . (daljši pridevki so taki, da se ne morejo zapisati) Vi se družite z deševno i telesno pokvarjenim plemstvom i farštvom i Vi njihovim nazorom odpirate časnik; to je vredno kazni. Zbrani možje, ki krepko, pa previdno delajo, ne bodo se strašili ničesa, prav ničesa, oni umazano Vaše roko-delstvo zatrú, in ako bi trebalo najskrajšije sile! Na bojišči se bomo videli k malú. (To pismo je tako, kakor bi ga bila spisal trojica: liberalce, jud i nihilist. Ured. Edin.)

Tržno poročilo.

Posli so srednji; nekoliko živahnejša kupčija je sè žitom, ker koruza, rž, pšenica se močno poprašujejo za notranjsko.

Kava. — V tem blagu je kupčija nekoliko mlahova in kupuje se zdaj s kakimi olajšanji na cenah. Rio kupuje se po f. 68 do 90, Ceylon f. 108 do 140, Portorico f. 105 do 121, St. Domingo f. 78 do 90, Santos f. 78 do 90, Java f. 90 do 95.

Štadkor — prodaja se po visih cenah, ki utegnejo še poskočiti.

Olje. — Oljkino uže več časa brez posebne spremembe; bombažovo za 2% ceneje. — Najfineje namizno stane f. 72, fino f. 61 do 65. — Corfu fino jedilno f. 46, dalmatinsko in istrsko f. 45 do 46.

Sadje. — Ker ponehavajo naročbe, zato so tudi cene znižale se.

Mast in špeh. — Ker je masti mnogo došlo, zato so cene tega blaga za 5 do 8% padle, danes stane Bancroft f. 49 do 50, Wilcox f. 45 do 46. — Špeh je v boljšem menjenju, ker ga primanjkuje. — Blago po 10—12 komadov po f. 48 do 48 $\frac{1}{4}$. — 14—16 kom. f. 47 do 47 $\frac{1}{4}$.

Petrolij — prodaja se po trdnih cenah in stoji uže več časa na 10 gold. — Za kesnejo dobo se je naredilo par tisoč sodov po 10 gl. 3—2% odbitka.

Riž — brez spremembe. — Italijanski velja f. 19 do 22, Rangoon f. 15 $\frac{1}{4}$ do 16 $\frac{1}{4}$.

Domači pridelki. — Fižol gre še vedno od rok in se prodajajo posebno nekatere baže po dobrih cenah. — Maslo in slive prav zanemarljive. — Koruza se prodaja jako dobro; vališka po f. 9, odeska f. 8.75.

Les — v slabem menjenju. Vrednostni papirji — so ta teden zopet nekoliko šibkeji, nego so bili pred tednom. — Vendar pa je zaupanje še vedno prav veliko in borska utegne zopet na više špekulirati.

Dunajska Borsna

dné 1. junija.

Enotni drž. dolg v bankovcih	72	gl.	50	kr.
Enotni državni dolg v srebru	73	"	—	"
Zlata renta	88	"	40	"
1860. državni zajem	129	"	75	"
Delnice narodne banke	833	"	—	"
Kreditne delnice	275	"	50	"
London 10 lir sterlin	117	"	60	"
Srebro	—	"	—	"
Napoleoni	9	"	36 $\frac{1}{2}$	"
C. kr. cekini	5	"	53	"
100 državnih mark	57	"	85	"

Poslano. *)

V obrambo.

List „L'Operaio“ od 21. maja št. 16. piše pod naslovom „Cosmopolitismo“ tako surovo o našem narodnem gibanju, da bi kaj takega še od Turkov ne pričakovali. Napada gospodarja gledališča „Fenice“, ker ne trobi v hebrejski rog zaničevanja drugih narodov, potika panslavistične ideje Slovencev in se jezi nad plakati v slovenskem jeziku. Ta napad daje „Operajevim“ pristašem pričalo duševne ubožnosti i spridenosti, ker „L'Operaio“ ščuje na Slovane in toži da mir kale. Kedo mir kali? Društvo „L'Operaio“, ker po svojem glasilu laži trosi mej svoje pristaše. Se li spominja predsednik laškega društva besedi, katere je govoril leta 1869. 4. oktobra pri „Monte verde“? Tam je zaklical: *Tutti per uno ed uno per tutti!* Ako ni njegovim besedovalnim mogotcem Slovanstvo po godu, naj odpuste vse slovanske ude, kateri so v njih društvo vpisani ter naj jim vložene denarje povrno, potem bomo videli, koliko v njihovej blagajni laškega denarja ostane. „Operaio“ nas imenuje naselnike.

Prodrzno je odrekati našemu narodu domačijo v Trstu, kajti: *Slovan na morju že močen je bil, ko je Rimljan se ladije t. sat učil. Od nekaj stanuje tukaj moj rod, če ve kdo za družga, naj reče, od kod? tako je pel prvi naš pesnik Vodnik.* Naša je zemlja, na kateri prebivamo, naše so gore, katerih podnožje spira sinja Adrija, od nekaj bila i so še; naselniki pa so prav naši nasprotniki, ki hote po sili uvesti svoje šege, svojo kulturo in jezik mej naš narod. Mi spoštujemo druge narode, ali ne damo se podjarmiti i polasčiti. Slovani smo na slovanskih tleh, i zato imamo pravico tudi javno nastopiti in pokazati, da smo vredni biti sinovi velike majke Slave.

„L'Operaio“ toži, da se je prej mirno živelo, ko se ni slovanski narod gibal, mi tudi dobro znamo, da je patronom „L'Operaio“ jako žal, da niso tržaski Slovenci več robovi ko nekaj,

*) Za sestavke pod tem naslovom je uredništvo le toliko odgovorno, kolikor mu postava nalaga.

ko jih je smel vsak zaničevati in z ščavi pitati; ti časi so minoli. To naj si zapomni list, ki čez morje škili. Trst potrebuje miru, to je res, ni ga ne kalimo, petardistov mej nami nobeden ne išče; naj „L'Operaio“ le roko na srce položi. Vemo, kaj bi se zgodilo, da niso premočni peruti dvokrilnega orla irredentarijem strah. „Operajevi“ patroni se imajo le Slovanom zahvaliti, da so z novci napolnili, denarnico od njihovih pristašev bi moral list i društvo za sušico umreti.

Tržaski Slovenci v imenu več družih.

Slovenska Talija.

Zbirka dramatičnih del in iger.

Na svetlo daje

dramatično društvo v Ljubljani.

1. vezek: *Priročna knjiga za glediške diletante.* Cena 50 kr. Od poznejših vezkov so pošli: 3., 4., 5., 7. in 8. vezek; v ostalih so natisnene sledeče gledališke igre:

(B. — burka; V. — vesela, R. — resna, Ž. — žalostna igra; O. — opereta. Številke za le-temi črkami kažejo število aktov).

Ultra! (B. 1.) — *Na mostu.* (B. 1.) — *Gospod Čapek.* (V. 1.) — *Belin.* (O. 1.) — *Graščak in oskrbnik.* (R. 4.) — *Serežan.* (O. 1.) — *Sevojglavneži.* (V. 1.) — *Roza.* (V. 3.) — *Klobuk.* (V. 1.) — *Ptičnik.* (O. 1.) — *Išče se odgojnik.* (R. 2.) — *Zabavljica.* (V. 1.) — *Zakonske nadloge.* (V. 1.) — *Poglavje I, II. in III.* (V. 1.) — *Mutec.* (V. 1.) — *Telegram.* (V. 1.) — *Sam ne vé kaj hoče.* (B. 1 $\frac{1}{2}$) — *Ona me ljubi.* (V. 2.) — *Gospod režiser.* (Šaljiv prizor.) — *Uskok.* (V. 1.) — *Vdova in vdovec.* (V. 1.) — *Visoki C.* (V. 1.) — *Gorenjski slavček.* (O. 2.) — *Požigalčeva hči.* (R. 5.) — *Umetnost in narava.* (V. 4.) — *Zapravljevec.* (Čarobna igra. 3.) — *Pokojni moj.* (V. 1.) — *Lornjon.* (R. 1.) — *Gospá, ki je bila v Parizu.* (V. 3.) — *Na kosilu bom pri svoji materi.* (V. 1.) — *Brati ne zna.* (B. 1.) — *Gospoda Kodolja pridige izza gardin.* (V. 1.) — *V spanji.* (V. 1.) — *Kovarstvo in ljubezen.* (Ž. 5.) — *Donna Diana.* (V. 3.) — *William Ratcliff.* (Ž. 1.) — *Gluh mora biti.* (B. 1.) — *Ženska borba.* (V. 3.) — *Ogenj nij igrača.* (V. 3.) — *Ena se joče, druga se smeje.* (R. 4.) — *Garibaldi.* (B. 1.) — *Marija Magdalena.* (Ž. 3.) — *Tri Vile.* (V. 2.) — *Srce je odkrita.* (V. 1.) — *Pes in mačka.* (V. 1.) — *Cerček.* (R. 5.) — *Lowoodska sirota.* (R. 4.) — *Trnje in lavor.* (R. 2.) — *Doktor Robin.* (V. 1.) — *Posek v oči.* (V. 2.) — *Kozarec vode.* (V. 5.) — *Igralka.* (V. 1.) — *Dea gospoda pa jeden sluga.* (B. 1.) — *Star samec.* (R. 2.) — *Stara mesto mlade.* (V. 1.) — *Gringoire.* (R. 1.) — *Ena se mora omožiti.* (V. 1.) — *Berite „Novice“!* (V. 1.) — *Dva zeta.* (V. 1.) — *Nemški ne znajo.* (B. 1.) — *Ženski jok.* (V. 1.) — *Moja zvezda.* (V. 1.)

„Slovenska Talija“ je na prodaj po knjigarnah v Ljubljani, pa se lahko tudi naroči naravnost od dramatičnega društva v Ljubljani.

Kdor si naravnost od društva naroči vse prej navedene knjige, katerim je v knjigotržtvu cena 18 gl. 55 kr. jih dobó za znižano ceno 14 gl.

Če se od društva vsaj za 4 gl. knjig naroči ob enem, društvo popusti 20% navadne cene, ki je ustanovljena posameznemu vezku in na zavitku tiskana.

Norodnim društvom, katera provajajo gledališke igre, je priporočati, da si od vsake igre, ki je hoté igrati, omisljijo celo garnituro, t. j., toliko knjižic, kolikor jih je igralcem treba o provajanji; cele tiskane igre udečim se igralcem mnogo bolje ustrezajo, kakor same izpisane naloge, vrhu tega pa so še cenejše.

Listnica uredništva.

Gosp. F. Z. v T. Za ta list uže prepozno; moramo pa to stvar tudi nekoliko premisliti, ker ne vemo, ali pride prav, ali ne; najboljša beseda časi ni vsaemu po volji.

Dedič Karasinskih jantarskih nahajališč čestitajo si naznanjati svojim kupovalcem, da so vsled bogatih najdeb v svojih jamah ceno jantarja za 80% znižali.

S to čudovito nizko ceno upajo obraniti dobro ime naravnemu jantarju, kateremu ga spodkupujejo nič vredne i zdravju škodljive ponaredbe. — Cene iz

garantiranega naravnega jantarja

izdelanih cigarnih - cevč, močnik, v krasnih okvirih.

Št.	Cmt.	gl.	gl.
I.	12 dolge poprej	20.	zdaj le 5.—
II.	10 " " "	16	" 4.—
III.	9 " " "	12	" 3.—
IV.	8 " " "	10	" 2.50
V.	7 " " "	8	" 2.—
VI.	6 " " "	6	" 1.—

Cigarne - cevke, tajke.

Št.	Cmt.	gl.	gl.
I.	10 dolge poprej	15.	zdaj le 3.—
II.	9 " " "	10	" 2.50
III.	8 " " "	8	" 2.—
IV.	7 " " "	6	" 1.80
V.	6 " " "	5	" 1.50

Za zgoraj omenjene cene smo odgovorni štiri tedne od dneva tega oznanila, pridržujemo pa si, da utegnemo potem cene povišati. Naroča naj se pri našem pooblaščenču gospodu

W. Henn na Dunaji,
X. Bez., Dampfgasse št. 11.

Posiljajte se vršé proti poslani naravna velikost 10 Cmt. dolge cigarne - cevke. (3)

Le enkrat

se ponuja tako dobra prilika, da se more izvrstna ura za polovico cene kupiti.

Velika razprodaja.

Na vsej Evropi nastale politiske razmere so tudi Svica niso ognole i zato se je mnogo delalcev izselilo, vsled česar se rusijo tudi fabrike. Tako je i prva najznamenitša urarnica, katero mi zastopamo, zdaj zaprta i nam poverjena razprodaja njenih izdelkov. Tako imenovane *Washington žepne ure* so najboljše ure na svetu, izvenredno krasno vrezljane i vezene i po ameriskem sestavu napravljene.

Vse ure so na sekunde repasirane i mi dajemo poročtečo za vsako uro na 5 let.

Za dokaz gotovega poročstva i stroge solidnosti se s tem javno obvezujemo, da hočemo vsako uro, ki ni po volji, nazaj vzeti i zamenjati.

1000 žepnih remontoir ur, navijajo se brez ključa, s kristalnim zaklopcom, izvenredno točno na sekunde regulirane, razen tega po novem načinu elektrogalvaniski pozlačene, z verižico, medaljonom itd. poprej gold. 25, zdaj ena le po 10 gold. 50 kr. 1000 krasnih ur na kotoe iz srebrno-nikla, na 15 rubinih, z emajliranim kazalom, s kazalom za sekunde, kristalnim plošnatim steklom, poprej gold. 21, zdaj ena le gold. 7.25, vse na sekunde repasirane.

1000 ur na vrteno, z izvezenim zaklopcom iz srebrno-nikla, kristalnim plošnatim steklom, na 8 rubinih, najnatanjše repasirane, z verižico, medaljonom i žametnim etuisom, poprej gold. 15, zdaj ena le gold. 5.60.

1000 ur na kotoe, iz čistega 13 lotnega srebra, po c. k. puncocnem uradu pregledano, na 15 rubinih, razen tega električno pozlačene, najnatanjše regulirane. Te ure so poprej stale 27 gold., zdaj pa stoji le gold. 11.40.

650 ur za gospé iz pravega 13 lotnega srebra, po c. k. puncocnem uradu pregledane, na 8 rubinih, krasno i jako dično pozlačene, z beneško verižico okoli vratú vred, veljale so poprej gold. 28, zdaj pa le gold. 16 ena.

1000 Washington remontoir žepnih ur iz pravega 13 l. teškega srebra, po c. k. puncocnem uradu pregledane. Poročstvo se daje, da so najtočnije na sekunde repasirane, notranja sestava je iz nikla i teh ur ni treba nikoli popravljati. Taka ura je veljala poprej gold. 35, zdaj pa se dobiva za neverjetno ceno 16 gl.

Razen tega se dobiva z uro vred zastonj verižica, medaljon, etui iz žameta i ključ.

1000 pravih zlatih ur za gospé, na 10 rubinih, prej 40 gold., zdaj 20 gold.

1000 remontoir ur iz pravega zlata za gospode ali gospé, prej 100 gold., zdaj 40 gold.

650 ur za zid z najlepšim emajliranim okvirom in bitnim kladičvom, poprej 7 gold., zdaj le 3 gold. 75 kr.

650 ur budilic z udarcem, ki prav dobro tolče, najnatanjše regulirane, tudi pripravne za misne pisarje; poprej 12 gold., zdaj le 4 gold. 80 kr.

650 ur z nihalom v najlepše izdelane visoke gotiške omari, navijajo se vsaeh 8 dni, najtočnije na čas regulirane, izvenredno lepe i krasne. — Ker ima taka ura še po 20 let dvojno vrednost, ne imela bi se v nobeni hiši pogrešati, posebno ker je taka res krasota sobi. Take ure so poprej veljale po 35 gold., zdaj pa izjemno le 15 gold. 75 kr.

Kadar se naročujejo ure z nihalom, treba je priložiti zagotovščino.

Napis:

RAZPRODAJA UR

urarnice Ph. Fromma,

Dunaj, Rothenthurmstrasse št. 9,

(4) partere.

!!Skoraj v dar!!

najpotrebneše reči, kakor noži, vilice in žlice.

Prejeli smo naročilo od konkurzne uprave nedavno falirane velike angleške fabrike Britania srebra, vse pri nas v zalogi hranjene reči iz Britania srebra za malo povračilo vožnine in $\frac{1}{4}$ del dneve **podariti.**

Po poslanem znesku ali povzetji 3 gl. 95 kr. kakor povračilo vožnine z Angleškega do Dunaja in majhnemu delu dneve prejme vsakdo oimzino iz Britania srebra za 6 oseb, skupaj 24 kosov izvrstnega blaga

V DAR:

6 izvrstnih namiznih nožev z ročém iz Britania srebra i pravimi angleškimi srebrno jeklenimi ostrinami.
6 najboljših vilic iz Britania srebra in enega kosa.
6 teskih navadnih žlic iz Britania srebra.
6 malih žlic iz Britania srebra, najboljše vrste.

24 kosov. Skupaj 24 kosov, ki so poprej veljali 15 gold. zdaj pa velja skupaj vsah 24 kosov le 3 gl. 95 kr.

Teh 24 kosov je iz najboljšega Britania srebra, ki ostane vedno belo in se od pravega srebra še po 30 letni rabi ne loči, za kar dajemo poročstvo. Napis in naročevanje:

Blau & Kann, Dunaj, I, Elisabethstrasse št. 6.

Komur blago ni po volji, povrne se mu denar, ako (10) pošlje nazaj blago na svoje troške.

Najboljši isterski refošk

po 1 gold. botelja.

Kdor ga želi kaj kupiti, naj se obrne do

Upravništva.